

Рубан Дмитро Олександрович,

аспірант,

Національна академія державного управління при Президентові України,

м. Київ

ORCID 0000-0001-9724-1377

УДК 352.07:336.14:323.21](477.411)

doi: 10.34213/tp.21.02.15

ПАРТИСИПАТОРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА КИЄВА)

Досліджено питання розвитку та функціонування інституту партисипаторного бюджетування у світі та в Україні як одного з основних інструментів розвитку місцевої учасницької демократії. Проаналізовано процес упровадження ініціативи громадського бюджету у місті Києві шляхом систематизації інформації в контексті основних етапів реалізації ініціативи громадського бюджету міста Києва та визначення основних проблемних питань, що сформувалися протягом всього терміну реалізації ініціативи у столиці. Також запропоновано шляхи вирішення визначених проблем на підставі європейської та загальноукраїнської практики.

Ключові слова: інструмент громадської участі, громадський бюджет, проєкти, загальнодоступність, етапи громадського бюджету, партисипаторне бюджетування.

Постановка проблеми. За п'ять років реалізації ініціативи громадського бюджету у місті Києві виокремилась низка проблем, що потребують системного та детального аналізу, а також визначення механізмів оптимізації громадського бюджету з метою зняття соціальної напруги та забезпечення належного рівня функціонування ініціативи громадського бюджету міста Києва.

Аналіз останніх досліджень. Варто зазначити, що у світі, як у науковому дискурсі, так і в публіцистичних працях, питанням сутності та розвитку громадських бюджетів приділяється значної уваги, про що свідчать численні дослідження, присвячені формуванню теоретико-концептуальних, науково-методичних засад та практичних механізмів реалізації партисипаторних бюджетів на підставі оцінки коротко- і довгострокових наслідків їхнього функціонування. Серед вітчизняних та зарубіжних дослідників, які приділяють значну увагу партисипаторному бюджетуванню, варто відзначити Х. Гілман, І. Кабаннеса, Дж. Стіглаца, Г. Тенасе, О. Волохова, О. Кириленко, В. Писаренко, Ю. Глущенко, А. Дем'янюка, О. Берданова, О. Балуєва, В. Куйбіду, Г. Ортіна, А. Ткачук, І. Чайковську, Д. Камровську-Залуцьку, С. Соуза та ін. Дослідницька увага зазначених науковців стосується передусім формування теоретичних засад функціонування механізму партисипаторного бюджету, повноважень суб'єктів, що супроводжують функціонування партисипаторних бюджетів у громадах, тощо. Проте питання імплементації ініціативи на прикладі міста Києва ще не було досліджено.

Таким чином, **метою статті** є аналіз функціонування інструменту громадського бюджету в місті Києві, виокремлення основних проблем, що сформувалися у процесі реалізації цієї ініціативи у столиці протягом п'яти років, та, посилаючись на міжнародний та український досвід, надання пропозицій щодо шляхів їхнього вирішення.

Виклад основного матеріалу. Стрімкий розвиток процесів децентралізації в Україні спонукає до всебічного залучення громадян до процесів прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самовряду-

© Рубан Д. О., 2021

вання. Громади, шукаючи розв'язків проблем міського розвитку, усе більше приділяють увагу розвитку інструментів участі, оскільки громадська участь є необхідним складником існування демократії.

Уперше словосполучення *participatory budgeting* (від англ. *Participate* – брати участь) з'явилося в закордонних наукових виданнях наприкінці 1980-х рр. для відображення інноваційних процесів у бюджетній сфері на муніципальному рівні, що мали місце в декількох містах Бразилії. У вітчизняній науковій літературі зустрічаються різні інтерпретації цього терміна: похідні від англійського слова *participatory* – “партисипаторний”, “партисипаторний” бюджет або бюджетування (як процес прийняття такого бюджету), “партисипативний” бюджет (ближче до терміна, що використовується в романських мовах, зокрема у французькій – *participatif*), громадський бюджет, бюджет участі. У документах органів місцевого самоврядування найчастіше використовуються саме останні варіанти як простіші для розуміння широким загалом. Проаналізувавши низку джерел, можна констатувати, що перелічені терміни мають однаковий зміст і використовуються в науковому та повсякденному дискурсах як синоніми [5, с. 172]

Важливо звернути увагу, що ані Бюджетний кодекс України, ані Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” не дають визначення терміна “партисипаторний бюджет”. Ці нормативно-правові акти визначають лише поняття “бюджет місцевого самоврядування” [2; 5]. Це свідчить про потребу подальшого належного унормування практики партисипаторного бюджетування на законодавчому рівні.

Громадський бюджет – це інструмент прямої демократії, який передбачає надання громадянам права розподілу частини коштів із міського бюджету. Механізм бюджету участі зародився у Бразилії (м. Порту-Алегро) у 1989 р.

Як і очікувалось, запровадження громадського бюджету привело до значних позитивних змін в Порту-Алегрі. Зокрема, саме завдяки проектам місцевих жителів було вдосконалено інфраструктуру міста, покращено якість освіти та охорони здоров'я, зменшено градус політичної напруги у громаді, підвищено рівень інформованості населення з питань використання бюджетних коштів (процес бюджетування став більш прозорим для людей). Можна сказати, що саме завдяки запровадженню та функціонуванню цього механізму було сформовано нову громадянську культуру [3].

З 2010 р. бюджет участі починають запроваджувати у країнах Центральної та Східної Європи (Молдова, Албанія, Польща, Україна). Наприклад, із 2011 р. у Польщі бюджет участі було започатковано в місті Сопоті, і зараз жителі близько 200 польських міст подають проекти для поліпшення своїх міст, використовуючи механізм бюджету участі.

В Україні механізм партисипаторного бюджетування вперше було імплементовано у 2015 р. Запровадження в Україні громадського бюджету відбулося на базі польської моделі, що може пояснюватися територіальним та ментальним сусідством нашої держави з Польщею. Зокрема, наприкінці 2015 р. бюджет участі запровадили такі українські міста, як: Черкаси, Полтава та Чернігів, а згодом долучились й інші міста України.

З 2016 р. на підставі рішення Київської міської ради від 22 грудня 2016 р. № 787/1791 “Про затвердження Положення про громадський бюджет міста Києва” (далі – Положення) [7] ініціатива громадського бюджету почала діяти в м. Києві. У столиці реалізується унікальна громадська модель

функціонування громадського бюджету, що не є притаманним для інших міст України. Така модель передбачає функціонування колегіального органу – Громадської бюджетної комісії, що складається лише з лідерів команд поданих проєктів та виконує функцію “верховного судді”, стежачи за дотриманням норм Положення на всіх етапах проходження громадського бюджету. Також відмінною рисою громадського бюджету столиці є формування команд навколо поданих проєктів. Метою цього процесу є досягнення більшого рівня згуртованості активних громадян для спільного вирішення нагальних проблем місцевого розвитку.

Зауважимо, що в м. Києві нормативно забезпечено діяльність і діє понад 25 механізмів громадської участі. При цьому найбільш популярним серед мешканців є інститут партисипаторного бюджету (Громадський бюджет м. Києва).

Переваги, що відрізняють громадський бюджет від інших інструментів громадської участі, полягають у такому: громадяни розробляють та подають проєкти, у яких відображено їхнє власне бачення розвитку міста/району/вулиці; мешканці самостійно вирішують, які проєкти буде реалізовано; завдання влади – реалізувати обрані мешканцями шляхом голосування проєкти; участь громадськості допомагає враховувати потреби різних соціальних груп та мешканців різних територій; зміцнення громади шляхом надання можливості її членам дискутувати, обговорювати основні проблеми та приймати спільні рішення.

Принципи, на яких базується партисипаторний бюджет: результати голосування є обов’язковими до виконання; прозорість та відкритість; інклюзивність; підтримка активності мешканців; стратегічне довгострокове мислення; циклічність процесу.

З 2016 р. в рамках ініціативи громадського бюджету м. Києва подано 6254 проєкти, з яких 1449 стали переможцями [10]. За п’ять циклів громадського бюджету не реалізовано 59 проєктів. Цей показник порушує один з основних принципів партисипаторних бюджетів у світі та спонукає міську владу аналізувати ситуацію та вживати конкретних заходів. Враховуючи можливі чинники, що могли привести до таких показників, слід зазначити, що процес упровадження громадського бюджету в м. Києві загалом не мав комплексного характеру. Серед основних недоліків процесу можемо відзначити: відсутність широкого публічного обговорення на етапі пошуку моделі партисипаторного бюджету для столиці; складну організаційну структуру, відсутність сталих деліберативних практик; відсутність методів аналізу та оцінювання функціонування ініціативи; відсутність окремо визначеного штату працівників у всіх структурних підрозділах міської влади, що займалися б підтримкою та супроводом громадського бюджету тощо.

Оскільки щороку проблеми за напрямками не вирішувалися, а лише нагромаджувалися, це призвело до критичного рівня суспільної напруги та можливого блокування механізму у місті. Тому є потреба долучити міжнародних та національних експертів до аналізу процесу, із залученням усіх стейкхолдерів, та шляхом широкого громадського обговорення напрацювати нову редакцію Положення, що дозволить урахувати всі проблемні питання та перезавантажити громадський бюджет у м. Києві. Такі проблеми є непоодинокими і зустрічаються й в інших містах, оскільки часто громадський бюджет використовують, щоб “латати діри” тих статей бюджету, які є обов’язковими

до фінансування. Така ситуація складається, якщо до бюджету участі залучено мало громадян, а сума партисипаторного бюджету є значною [13]. Відтак можемо говорити про недостатній рівень залученості жителів до цього інструменту на етапі формування та подання проєктів, що також є суттєвою проблемою партисипаторного бюджету. Аналізуючи функціонування громадського бюджету в столиці, важливо розглядати питання системно щодо етапів процесу громадського бюджету, розпочати доцільно саме з етапів “подача проєктів” та “проведення експертизи”.

Для того аби перейти до аналізу кожного з вищезазначених етапів, спочатку слід констатувати, що у столиці чітко не визначено, а найголовніше – не усвідомлено основні мету, завдання та показники ефективності цього інструменту. Це призводить до того, що різні стейкхолдери процесу по-різному оцінюють його ефективність.

З метою ефективного функціонування громадського бюджету та максимального врахування думки всіх зацікавлених сторін процесу міська влада спільно з мешканцями перед упровадження партисипаторного бюджету в громаді визначає основну мету громадського бюджету. Це може бути: ознайомлення з бюджетним процесом, залучення мешканців до бюджетного процесу, підвищення громадської активності мешканців міста, залучення мешканців до напрацювання креативних проєктів для вирішення основних проблем міста тощо.

Наприклад, у Німеччині партисипаторне бюджетування розглядається насамперед як засіб модернізації публічного адміністрування через участь громадян та формування більш респонсивного місцевого самоврядування [5, с. 176]. Своєю чергою, американський дослідник Дж. Байкочі основну роль партисипаторного бюджетування бачив у демократичному його аспекті, зазначаючи, що це своєрідна “школа демократії”, за допомогою якої громадяни навчаються обмірковувати, дізнаватися про функції влади та починають займатися демократичними практиками [5, с. 173]. У Канаді бюджет участі має особливу модель та представлений консультативною формою, коли за допомогою інтерактивної системи громадяни пропонують зниження або підвищення обсягів витрат за окремими бюджетними статтями [11, с. 4]. Таким чином, бачимо, що механізм партисипативного бюджету в кожній країні виконує конкретну визначену місію, при цьому зберігаючи свої основні риси як інструменту учасницької демократії.

Після визначення основної мети, яку ставить міська влада перед партисипаторним бюджетом, через широкі публічні консультації доцільним є напрацювання переліку конкретних показників ефективності процесу, серед яких можуть бути: кількість поданих проєктів, чисельність киян, які долучилися до голосування, кількість проєктів-переможців; середня чисельність учасників в одній команді проєкту; кількість реалізованих проєктів тощо.

Тобто важливо зазначити, що без чіткого усвідомлення мети, завдань та показників ефективності неможливо ефективно розвивати цей інструмент громадської участі.

Проаналізуємо основні етапи проходження проєктів. *Етап подачі проєктів.* Від початку запровадження ініціативи кожна людина, яка досягла 16 років, мала змогу подати необмежену кількість проєктів. Заборона на подачу проєктів встановлювалася лише для осіб, які відповідно до норм Положення є у списку недоброчесних, мають потенційний конфлікт інтересів, зокрема є

учасником Громадської бюджетної комісії, Міської робочої групи, районних робочих груп, відповідальними за експертизу проєктів, за роботу електронної системи [9]. У п'ятому циклі громадського бюджету через системну подачу однакових проєктів та часткове нівелювання основних принципів громадського бюджету було встановлено обмеження, відповідно до якого кожна особа може подати не більше п'яти проєктів в одному циклі громадського бюджету. Частково це внормувало питання подання великої кількості проєктів, що за своєю суттю дублюють програму соціального та економічного розвитку м. Києва. Також, аналізуючи проєкти, що подавалися протягом шести років у рамках громадського бюджету, слід констатувати невелику частку інноваційних та дійсно загальнодоступних проєктів.

Проте, на нашу думку, обмеження кількості проєктів, які може подати один житель, є точковим вирішенням проблеми, що не має комплексного характеру. У контексті розвитку громадського бюджету та аналізу міжнародного досвіду більш доцільним є розвиток деліберативних практик. До прикладу, однією з цілей громадського бюджету м. Варшави є стимулювання дискусії серед жителів, а також між жителями та чиновниками щодо розвитку та потреб районів міста. Цієї мети досягається за допомогою: початкових зустрічей у кожному районі міста, індивідуальних консультацій із професійним персоналом, тематичних заходів, загальноміського марафону написання проєктів.

Цікавим є також кейс моделі 2.0 громадянського бюджету в м. Домброва-Гурнича (Польща). Процес відбувається на зборах жителів мікрорайонів у такому порядку: спочатку діагностування ситуації та потреб мешканців, після чого за допомогою командної роботи розробляються проєкти та складається їхній рейтинговий список, а голосування відбувається лише в тих мікрорайонах, де пріоритетні проєкти не було узгоджено в рамках обговорення.

В інших містах і в окремі роки в Польщі широко застосовуються й інші практики: зустрічі авторів проєктів, допущених до голосування, у процесі яких обговорюються можливості та переваги об'єднання проєктів; семінари для авторів, де здійснюється ознайомлення з методами просування проєктів та отримання підтримки; наймання аніматорів, що спеціалізуються на стимулюванні соціальних груп та мікрорайонів, жителі яких виявляють низьку активність у межах громадянського бюджету.

Цікавим є також приклад м. Нью-Йорка, де депутати вирішили надати жителям можливість самим визначати, яким чином буде витрачено частини бюджетних коштів кількох муніципальних районів. Як наслідок, жителі Бронкса, Брукліна та Квінса вже кілька років поспіль щороку збираються і разом визначають, яку проблему їм найважливіше вирішити в рамках партисипативного бюджету [1]. Такі деліберативні практики мають позитивний ефект, що проявляється у підвищенні рівня громадянської активності та успішної взаємодії місцевої влади та громади.

Отже, вважаємо, що об'єднання громади на ранньому етапі навколо спільного напрацювання проєктів за основними проблемними сферами розвитку району та міста є важливим напрямом роботи у рамках упровадження громадського бюджету. Таку функцію можуть виконувати відкриті громадські простори як комунікаційні майданчики для влади та громадськості.

Проведення експертизи проєктів. Питання належного аналізу та доопрацювання поданих проєктів є критично важливим для подальшої їх реалізації.

На жаль, упровадження громадського бюджету в столиці не супроводжувалося системною роботою з виокремлення працівників у структурних підрозділах міської влади, головним напрямом роботи яких є супровід ініціативи громадського бюджету на всіх її етапах. Також не було проведено належної роботи щодо забезпечення відповідного рівня компетентності працівників, а саме навичок комунікації та діалогу. Враховуючи той факт, що громадський бюджет у столиці є найпопулярнішим інструментом громадської участі, а працівники, які супроводжують його проходження, є “обличчям” міської влади, така підготовка повинна була бути проведеною. Це питання стало більш актуальним із четвертого циклу громадського бюджету, коли у Положенні було передбачено, що люди фактично подають “ідею”, а потім спільно зі структурними підрозділами міської влади допрацьовують її у проєкт. Тобто працівники отримують шалений обсяг додаткового навантаження, при цьому не звільняючись від основної роботи. Тому є потреба унормувати це питання на рівні функціональних обов’язків публічних службовців.

Серед питань, що є проблемними на етапі експертизи, вагоме місце посідає оцінка загальнодоступності проєктів авторами та представниками структурних підрозділів. Загальнодоступний – доступний для всіх у контексті можливості користування (словник української мови); призначений для багатьох, усіх; до якого відкрито доступ багатьом, усім (словник синонімів української мови) [12].

У Києві протягом останнього часу в громадському бюджеті домінують проєкти в категорії “Освіта та громадянське суспільство”. За результатами голосування проєкти освітньої тематики становлять більше половини проєктів-переможців. Однак наявні певні проблеми з реалізацією таких освітніх проєктів. Ідеться про суперечки з питань їхньої загальнодоступності, що є обов’язковою вимогою до проєктів громадського бюджету. Враховуючи загальноприйняте розуміння категорії “загальнодоступний”, можливість для всіх охочих користуватися результатами таких проєктів із їхнім розміщенням на об’єктах дошкільної та загальної середньої освіти ставиться під питання. Це зумовлено дотриманням норм Закону України “Про повну загальну середню освіту”, відповідно до якого існує чіткий перелік учасників освітнього процесу, який і відбувається на об’єктах освіти (школи, коледжі тощо).

Зокрема, ст. 19 Закону визнає учасниками освітнього процесу: учнів, педагогічних працівників, інших працівників закладу освіти, батьків учнів, асистентів дітей [9].

Залучення будь-яких інших осіб до участі в освітньому процесі (проведення навчальних занять, лекцій, тренінгів, семінарів, майстер-класів, курсів, оцінювання результатів навчання тощо) здійснюється за рішенням керівника закладу освіти. Відповідальним за зміст таких заходів є керівник закладу освіти (відповідно до ст. 19 зазначеного Закону) [9].

Відповідно до визначення, яке ми наводили вище, та враховуючи норми Закону України “Про повну загальну середню освіту”, проєкти громадського бюджету, які реалізуються у закладах освіти, не відповідають вимогам загальнодоступності [9].

Це призводить до постійних суперечок щодо можливості чи неможливості існування таких освітніх проєктів, лунають заклики заборонити подавати такі проєкти в рамках громадського бюджету.

Проте важливо зауважити, що помилковим буде рішення не визнавати факт шаленої активності батьківських громад та їхню суб'єктність у суспільному житті міста. Також важливою є й потреба раннього залучення дітей до громадського розвитку як одного з основних напрямів розвитку міста. У цьому контексті деякі громади знайшли компромісні варіанти шляхом запровадження шкільного громадського бюджету.

Шкільний громадський бюджет – це інноваційний інструмент громадської участі, що активно упроваджується протягом останніх років у всьому світі з метою більшого залучення молоді до процесу прийняття рішень, які їх стосуються. Адже лише активна громадянська позиція, основи якої закладено у ранньому (молодому) віці, здатна бути фундаментом для побудови демократично розвинутого суспільства. А органи місцевого самоврядування все більше визнають потенціал дітей та молоді для сталого розвитку громад, громадської активності та демократії в цілому.

Окрім того, школи є важливим майданчиком не лише навчального процесу, а й демократичної участі молоді у прийнятті рішень, майданчиком для розвитку діалогу з наймолодшими членами суспільства.

Таким чином, досягається основна мета інструменту участі – заохочення та розвиток активної громадської участі молодих жителів громади, їхнього залучення до розвитку громади. У світі шкільний громадський бюджет уже упроваджено в Польщі (міста Гданськ, Варшава, Краків, Познань). З 2017 р. там функціонує дві моделі цього механізму. Перша модель характеризується вищим рівнем автономії шкіл. Зокрема, школи самі розробляють положення про шкільний громадський бюджет, визначають правила і кінцеві терміни етапів подання проєктів, голосування за них, а також форми документів, що застосовуватимуться під час конкурсу. До цієї моделі можна віднести школи Варшави, Познані та Гданська. Друга модель включає види шкільних громадських бюджетів, де є ширшими роль і залучення міських рад [13, с. 9].

У Парижі шкільний партисипаторний бюджет було запроваджено у 2016 р. як складову частину загального бюджету участі в початкових та середніх школах. У 2019 р. вже 91 % початкових шкіл і 96 % середніх шкіл (“коледжів”) Парижа взяли участь у шкільному громадському бюджеті [13, с. 11]. Також таку ініціативу запроваджено у містах Кашкайш (Португалія), Мілан (Італія), Калвеяй (Литва) та ін. В Україні цей досвід уже запроваджено в Тернополі, Запоріжжі, Вінниці, Полтаві тощо. Вивчення міжнародного та національного досвіду та його адаптація може забезпечити упровадження нового інноваційного інструменту громадської участі, розрахованого на молодь.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Громадський бюджет м. Києва має свої вади, але загалом ініціатива виконує свої теоретично зумовлені функції – залучення громадян до процесів прийняття рішення, ознайомлення з бюджетним процесом тощо. При цьому інструмент громадського бюджету залишається найбільш популярним серед киян інструментом громадської участі. За результатами дослідження, проведеного КНДУ “НДІРоМ” у 2019 р., серед опитаних киян та киянок про ініціативу громадського бюджету мають сталу обізнаність 14,5 %, а помірну обізнаність – п'ята частина киян (20,5 %) [4]. Тобто бачимо підтвердження популярності інструменту серед значної частки киян – вони знають або чули про такий механізм громадської участі. Проте важливо зазначити, що велика частка помірно обізнаних киян спонукає вирішувати проб-

лемні питання та надалі розвивати цей дієвий механізм громадської участі. Загалом є потреба більш широкого дослідження всіх етапів партисипаторного бюджетування та систематизації міжнародного досвіду з функціонування ініціативи бюджету участі в різних громадах та містах. На окрему увагу заслуговують етапи громадського бюджету “голосування за проекти” та “реалізація проектів”. Тому цей напрям є перспективним для подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Белец Ж. А. Партиципаторне бюджетування як інноваційний демократичний інструмент участі громадян в управлінні справами територіальних громад. URL: http://el-zbirnudu.at.ua/2016_1/19.pdf.
2. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2454-VI (з наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
3. Бюджет участі в містах України: регіональний розріз. URL: <https://cutt.ly/Gb3iuXI>.
4. Визначення рівня обізнаності киян щодо громадського бюджету як інструменту здійснення місцевої демократії. URL: dmitro.ruban.com/Downloads/0119U103298.pdf.
5. Єгоричева С. Б. Бюджет участі як інструмент демократизації бюджетного процесу. *Публічне управління в умовах інституційних змін* : кол. моногр. / ІПК ДСЗУ, 2018. С. 167–186.
6. Коваленко О. та ін. Шкільний громадський бюджет. Інструментарій для впровадження. URL: <https://cutt.ly/lb3uB8h>.
7. Про затвердження Положення про Громадський бюджет міста Києва (з наступними змінами) : рішення Київ. міськ. ради від 22.12.2016 № 787/1791. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/provisions-public-budget>.
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (з наступними змінами). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
9. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (з наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
10. Розділ “Статистика”. Платформа громадський бюджет міста Києва. URL: <https://gb.kyivcity.gov.ua/statistics>.
11. Сотник І. М., Ус Я. О. Бюджет участі: досвід застосування та перспективи вдосконалення в містах України. URL: <https://cutt.ly/Rb3uUKS>.
12. Словник української мови : в 11 т. Т. 3. Київ, 1972. 69 с.
13. Шокало К. Бюджетний процес vs участь громадян: реалії громадських бюджетів у містах України. URL: <https://cutt.ly/Tb3uXAf>.

Ruban D. O.,

Postgraduate Student, NAPA, Kyiv

ORCID 0000-0001-9724-1377

PARTICIPATORY BUDGETING AS A TOOL FOR THE DEVELOPMENT OF LOCAL DEMOCRACY (ON THE EXAMPLE OF THE CITY OF KYIV)

The article investigates the origin of participatory budgeting in Brazil and the implementation of this mechanism in European countries and directly in the cities of Ukraine. Participatory budgeting is seen as one of the main tools for the development of local participatory democracy. The purpose, advantages and principles on which participatory budgeting is based are distinguished. The international experience in determining the main goal of participatory budgeting in communities has been analyzed. The indicators of efficiency which can be applied to an estimation of success of implementation in the city of Kiev of the public budget are proposed. Particular attention is paid to the implementation of the public budget in the city of Kyiv, the mistakes made at the stage of introduction of the institute of the public budget in the capital are analyzed. The process of functioning of the public budget in the city of Kyiv is also considered by systematizing information in the context of the main stages of implementation of the public budget initiative of the city of Kyiv (stages: submitting projects, conducting project evaluation, voting for projects) and identifying the

main problematic issues that were formed during the entire period of implementation of the initiative in the capital. One of the most problematic and controversial issues has been investigated – the public availability of projects implemented within the framework of the public budget mechanism and the way to solve the problem has been proposed. Statistics and data of sociological researches have been collected and processed. That data demonstrate the dynamics of the development of the public budget in the city of Kyiv and show the attitude of Kyiv residents to this mechanism. Ways to solve certain problems on the basis of European and all-Ukrainian practice are also suggested.

Keywords: tool of public participation, public budget, projects, public availability, stages of public budget, participatory budgeting.

References

1. Belets, Zh.A. (2016). Partytsypatorne biudzhetuвання iak innovatsijnyj demokratychnyj instrument uchasti hromadian v upravlinni spravamy terytorialnykh hromad. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2016_1/19.pdf [in Ukrainian].
2. Biudzhetnyj kodeks Ukrainy : Kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 No. 2454-VI (z nastupnymy zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
3. Biudzhzet uchasti v mistakh Ukrainy: rehionalnyj rozriz. URL: <https://cutt.ly/Gb3iuXl>.
4. Vyznachennia rivnia obiznanosti kyian schodo hromadskoho biudzhetu iak instrumentu zdijsnennia mistsevoi demokratii. URL: dmitro.ruban/Downloads/0119U103298.pdf [in Ukrainian].
5. Yehorycheva, S.B. (2018). Biudzhzet uchasti iak instrument demokratyzatsii biudzhetnoho protsesu. *Publichne upravlinnia v umovakh instytutysijnykh zmin*, 167–186. IPK DSZU [in Ukrainian].
6. Kovalenko, O. and other. Shkilnyj hromadskij biudzhzet. Instrumentarij dlia vprovadzhenia. URL: <https://cutt.ly/lb3uB8h> [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Hromadskij biudzhzet mista Kyieva: Rishennia (z nastupnymy zminamy): rishennia Kyiv. misk. rady vid 22.12.2016 No. 787/1791. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/provisions-public-budget> [in Ukrainian].
8. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 No. 280/97-VR (z nastupnymy zminamy). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
9. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 No. 463-IX (z nastupnymy zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
10. Rozdil "Statystyka". Platforma hromadskij biudzhzet mista Kyieva. URL: <https://gb.kyivcity.gov.ua/statistics> [in Ukrainian].
11. Sotnyk, I.M., Us, Ya.O. Biudzhzet uchasti: dosvid zastosuvannia ta perspektyvy vdoskonalennia v mistakh Ukrainy. URL: <https://cutt.ly/Rb3uUKS> [in Ukrainian].
12. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. T. 3. (1972) [in Ukrainian].
13. Shokalo, K. Biudzhetnyj protses vs. uchast hromadian: realii hromadskykh biudzhzetiv u mistakh Ukrainy URL: <https://cutt.ly/Tb3uXAf> [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 15.05.2021 р.